

УДК 581.2 (092)

© М.М. Кирик, О.Ф. Антоненко, І.Л. Марков, М.Й. Піковський, 2014

ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АКАДЕМІКА ВОЛОДИМИРА ФЕДОРОВИЧА ПЕРЕСИПКІНА

Висвітлено життєвий шлях видатного вченого-фітопатолога, лауреата Державних премій, доктора біологічних наук, професора, заслуженого діяча науки України, академіка НААН Володимира Федоровича Пересипкіна (1914—2004 рр.). Охарактеризовано створену ним наукову школу, напрямом роботи якої було вивчення хвороб сільськогосподарських культур, створення стійких проти хвороб вихідних форм пшениці озимої і ріпаку та розробка комплексних систем захисту рослин. Розкрито результати організаторської та наукової роботи В.Ф. Пересипкіна.

В.Ф. Пересипкін, академік, наукова школа, фітопатолог, стійкість рослин

Виповнюється 100 років з дня народження видатного ученого-фітопатолога, академіка УААН (нині Національної академії аграрних наук України), члена-кореспондента ВАСГНІЛ (Всесоюзної академії сільськогосподарських наук імені Леніна, пізніше — Російської академії сільськогосподарських наук), доктора біологічних наук, професора, заслуженого діяча науки України, лауреата Державної премії України і премії Ради Міністрів СРСР Володимира Федоровича Пересипкіна (1914—2004 рр.).

Народився В.Ф. Пересипкін 22 серпня 1914 р. у с. Лихачеве Олександрівського (тепер Першотравневого) району Харківської області. Протягом 1929—1932 рр. навчався в Олександрівському агрономічному технікумі, який закінчив з відзнакою. З 1932 р. — студент факультету захисту рослин Харківського сільськогосподарського інституту, який закінчив у 1936 р. У період 1936—1940 рр. Володимир Федорович під керівництвом професора Т.Д. Страхова займався проблемою дезінфекції насіння льону з використанням десорбційно-газового методу, результатом якої був захист кандидатської дисертації.

М.М. КИРИК,
доктор біологічних наук, академік
НААН України, професор

О.Ф. АНТОНЕНКО,
доктор сільськогосподарських наук

І.Л. МАРКОВ,
кандидат біологічних наук, професор

М.Й. ПІКОВСЬКИЙ,
кандидат біологічних наук
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

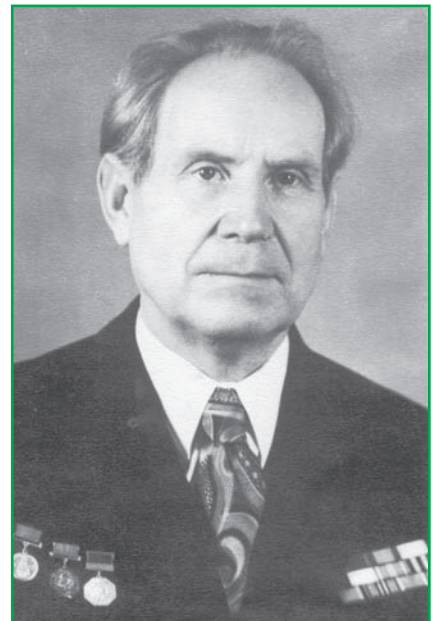
Подальшу наукову роботу вченого перериває Велика Вітчизняна війна. У діючих військах Радянської Армії В.Ф. Пересипкін знаходився з перших днів війни. Брав участь у звільненні міст Болхов, Орел, Глухов, Мена, Чернігів. Після форсування річки Дніпро воював у районах Брагіна, Хойникова, Клинковичів, Мозиря, звільняв Варшаву, брав участь у взятті Берліна. Мав бойові нагороди: «Орден Отчественной войны II степени», медаль «За освобождение Варшавы», медаль «За взятие Берлина», медаль «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг.». Під час бойових дій отримав поранення. Закінчив війну зі званням майора [6].

Надалі Володимир Федорович працює в Уманському сільськогосподарському інституті: спочатку заступником директора з наукової і навчальної роботи (1946—1947 рр.), а в період 1947—1952 рр. — директором. Весь цей час він був завідувачем кафедри захисту рослин.

У 1952 р. В.Ф. Пересипкін переїздить до Києва, де працює директором Київського сільськогосподарського інституту та завідувачем кафедри фітопатології. У цей період він виступає одним з ініціаторів об'єднання Київського сільськогосподарського інституту з Київським лісгосподарським, на базі яких була створена Українська сіль-

ськогосподарська академія (УСГА). У 1954 р. Володимир Федорович виконує обов'язки ректора УСГА, потім тимчасово залишає керівництво ВНЗ і вступає в докторантуру при кафедрі фітопатології Харківського сільськогосподарського інституту. У 1956 р. захищає докторську дисертацію на тему «Бактеріози коріння озимого ріпаку». Науковим консультантом був відомий фітопатолог, заслужений діяч науки УРСР, член-кореспондент АН УРСР, професор Д.Т. Страхов [2].

1956 року В.Ф. Пересипкін одержав звання професора кафедри фітопатології Харківського сільськогосподарського інституту. Далі вся його трудова діяльність пов'язана з Українською сільськогосподарською академією (нині — Національний університет біоресурсів і природокористування України): 1956—1960 рр. — проректор з наукової роботи і завідувач кафедри фітопатології; 1962—1968 — ректор; 1972—1987 — завідувач кафедри



Володимир Федорович Пересипкін — ректор Української сільськогосподарської академії (1967 р.)

фітопатології; 1987—1999 рр. — професор кафедри фітопатології [3].

З 1961 по 1962 рр. В.Ф. Пересипкін був заступником міністра сільського господарства України і за сумісництвом завідував кафедрою фітопатології Української сільськогосподарської академії. Володимир Федорович займав відповідальні посади у Всесоюзній академії сільськогосподарських наук ім. В.І. Леніна — був головним ученим секретарем (1968—1972 рр.), а в 1969—1972 рр. — головою Південного відділення ВАСГНІЛ. У 1966 році його обрано членом-кореспондентом ВАСГНІЛ [5].

В.Ф. Пересипкін провадив активну громадську роботу. Його обирали депутатом Київської міської та обласної Рад народних депутатів, членом республіканського товариства «Знання», головою правління Київського обласного товариства «Знання» та ін. [1].

Вагомі здобутки В.Ф. Пересипкіна у науковій та педагогічній діяльності. Зокрема, його наукова школа почала діяти з 1963 р. Напрямок її роботи — вивчення хвороб сільськогосподарських культур, створення вихідних форм пшениці озимої і ріпаку з подальшим їх використанням у селекційному процесі як джерел стійкості, розробка комплексних систем захисту рослин.

У фітопатологічних дослідженнях професор В.Ф. Пересипкін спільно зі своїми учнями підтвердив можливість існування фітопатогенних бактерій у фільтруючій формі [1] і



В.Ф. Пересипкін серед колег під час наради у Всесоюзному інституті захисту рослин, 1966 р.

з'ясував їх регенерації у візуальній формі, розпочав роботу з вивчення імунітету культурних рослин.

Учений багато зробив у галузі імунітету рослин. Він створив сорти рослин з підвищеною стійкістю проти хвороб. До вітчизняної наукової скарбниці ввійшли такі досягнення: 7 сортів ріпаку озимого та 6 — ярого, 2 сорти пшениці озимої, що були районовані в Україні та країнах СНД. Під його керівництвом розроблені і широко впроваджені у виробництво комплексні системи захисту основних сільськогосподарських культур від шкідливих організмів. Участь Володимира Федоровича в циклі робіт «Розробка методів експериментального одержання та практичного використання індукованих мутацій у рослин» відзначено Державною премією України в галузі науки і техніки (1982

р.) та премією Ради Міністрів СРСР (1989 р.) [7], а також присвоєнням звання та гранту Соросівського професора (1994 р.).

За період функціонування школи В.Ф. Пересипкіна співробітники кафедри одержали 20 авторських свідоцтв, у тому числі 11 — за сорти сільськогосподарських культур. За участь у ВДНГ СРСР співробітники кафедри нагороджені чотирма золотими, трьома срібними і однією бронзовою медалями. Ученим опубліковано понад 350 наукових праць, у тому числі 28 книг. Неодноразово перевидавалися оригінальні навчальні посібники і монографії: «Болезни сельскохозяйственных культур» (1989, 1990, 1991), підручник «Сільськогосподарська фітопатологія» (1969, 1973, 1982, 1989, 2000) і книга «Атлас болезней полевых культур» (1981, 1987).

У Володимира Федоровича гармонійно поєднувалися риси талановитого педагога, вченого і організатора. Плодно працювала заснована ним школа фітопатологів — під його керівництвом захищено понад 70 кандидатських і 5 докторських дисертацій; багато наукових кадрів підготовлено ним для країн далекого і ближнього зарубіжжя; послідовниками його наукової школи стали доктори наук: М.П. Лісовий, М.М. Кирик, О.М. Шлюсаренко, М.С. Корнійчук, О.Ф. Антоненко та ін.

В.Ф. Пересипкін приділяв багато уваги створенню факультету захисту рослин (1962 р.) в Українській сільськогосподарській академії та зробив вагомий внесок у його становлення, подальший розвиток, покращення матеріальної бази, а також підготовку кадрів для виробництва та наукової сфери.

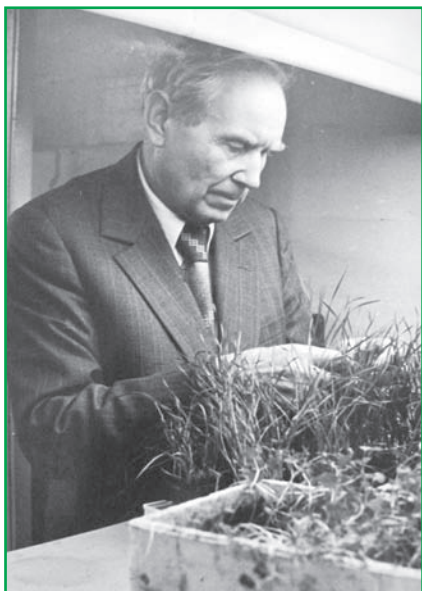
Володимир Федорович був дуже уважним і доброзичливим до людей. Він охоче допомагав кожному, хто до нього звертався. Ці якості завжди поєднувалися з його принциповістю і вимогливістю.

Держава високо оцінила працю В.Ф. Пересипкіна: нагороджений шістьма орденами і численними медалями, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки [4]. Враховуючи внесок Володимира Федоровича в розвиток кафедри фітопатології і підготовку висококваліфікованих кадрів, рішенням вченої ради Національного аграрного університету



В.Ф. Пересипкін із співробітниками та аспірантами кафедри фітопатології на дослідному полі (Агрономічна дослідна станція УАСГА, Київська область, с. Пшеничне, 1985 р.)

(нині — Національного університету біоресурсів і природокористування України) і наказом ректора (2005 р.) кафедри фітопатології присвоєно ім'я академіка В.Ф. Пересипкіна [2].



В.Ф. Пересипкін проводить оцінку стійкості сортозразків пшениці озимої проти хвороб у лабораторії кафедри фітопатології, 1989 р.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гольшин Н.М. К 70-літтю члена-корреспондента ВАСХНИЛ Владимира Федоровича Пересыпкина / Гольшин Н.М., Кириухина Р.И. // Вестник сельскохозяйственной науки. — 1984. — № 8. — С. 146.
2. Кирик М.М. Кафедра фітопатології ім. акад. В.Ф. Пересипкіна. Історія та сучасність / Кирик М.М., Піковський М.Й. — К.: Вид. центр НАУ, 2008. — 23 с.
3. Кирик Н.Н. К 95-літтю со дня народження В.Ф. Пересыпкина / Кирик Н.Н., Піковський М.И. // Защита и карантин растений. — 2009. — № 9. — С. 49.
4. Лауреат Государственной премии УССР // Защита растений. — 1983. — № 4. — С. 20.
5. Новые члены-корреспонденты // Защита растений. — 1967. — № 6. — С. 59.
6. Пересипкін Володимир Федорович: Біобібліогр. покажч. наук. праць за 1938—1998 р. / УААН; Центр. наук. с.-г. б.-ка; Нац. аграр. ун-т; Упоряд. Т.Ф. Дерлеменко та ін. — К.: Аграрна наука, 1999. — 85 с.
7. Пересыпкин В.Ф.: [Биограф. справка] // Сельскохозяйственная биология. — 1985. — № 6. — С. 26.

Кирик Н.Н., Антоненко А.Ф., Марков И.Л., Піковський М.И.

К 100-літтю со дня народження академіка Владимира Федоровича Пересыпкина

Освещен жизненный путь выдающегося ученого-фитопатолога, лауреата Государственных премий, доктора био-

логических наук, профессора, заслуженного деятеля науки Украины, академика НААН Владимира Федоровича Пересыпкина (1914—2004 гг.). Охарактеризовано созданную им научную школу, направлением работы которой было изучение болезней сельскохозяйственных культур, создание исходных форм пшеницы озимой и рапса, устойчивых к болезням, и разработка комплексных систем защиты растений. Раскрыты результаты организаторской и научной работы В.Ф. Пересыпкина.

В.Ф. Пересыпкин, академик, научная школа, фитопатолог, устойчивость растений

Курьк М.М., Антоненко О.Ф., Марков И.Л., Піковський М.У.

To the century of the birth day of academician Volodymyr Peresypkin

Deals with the life path of the outstanding scientist — plant pathologist, laureate of State Prize, Doctor of Sciences, Professor, Honored Scientist of Ukraine, academician of the NAAS Volodymyr Fedorovich Peresypkin (1914—2004 years). Is characterized created by himself scientific school, whose area of work was to study diseases of crops and to create resistant to diseases original forms of winter wheat and canola and also to develop integrated systems of plant protection. Are revealed results of V.F. Peresypkin's organizational and research work.

V.F. Peresypkin, academician, scientific school, plant pathologist, plant resistance

Вітаємо!

Відсвяткувала ювілей Шелехова Людмила Миколаївна — вчений у галузі фітопатології та імунології, кандидат біологічних наук

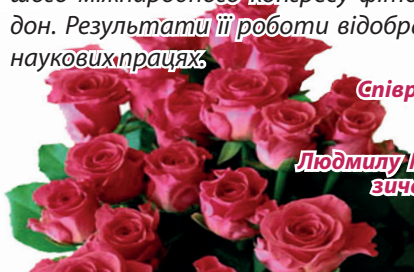
Народилася Л.М. Шелехова 25 серпня 1929 р. у селі Гулькевичі Краснодарського краю в сім'ї службовця. У 1953 р. закінчила факультет агрохімії і ґрунтознавства Київського сільськогосподарського інституту. Працювала в Новоархангельській МТС Кіровоградської області. З 1954 р. працювала на посаді старшого лаборанта кафедри фітопатології Української сільськогосподарської академії, а в 1958—1961 рр. у цьому ж закладі навчалася в аспірантурі під науковим керівництвом відомого вченого-фитопатолога В.Ф. Пересипкіна. 1965 року вона підготувала й успішно захистила дисертацію на тему «Біохімічні зміни в рослинах кукурудзи при ураженні пухирчастою сажкою та деякі показники стійкості».

З 1961 р. і до виходу на пенсію (1991 р.) трудова та наукова діяльність Л.М. Шелехової була пов'язана з Українським науково-дослідним інститутом захисту рослин. Тут вона працювала на посадах молодшого наукового співробітника відділу фітопатології, лабораторій біохімії і патофізіології, імунітету рослин, а з 1970 р. — старшого наукового співробітника лабораторії імунітету сільськогосподарських рослин проти хвороб.

Людмила Миколаївна досліджувала проблеми ви-

явлення біохімічних механізмів стійкості кукурудзи проти пухирчастої сажки, ячменю проти твердої сажки, а найбільше — стійкості пшениці проти бурої листової іржі. Значну увагу приділяла визначенню ролі нуклеїнових кислот та активності пероксидази в стійкості пшениці проти бурої листової іржі, а також — біохімічній характеристиці рас збудника цієї хвороби. Багато зробила Людмила Миколаївна для встановлення типів стійкості рослин проти хвороб.

1968 року Л.М. Шелехова брала участь у роботі Першого міжнародного конгресу фітопатологів у м. Лондон. Результати її роботи відображені майже в 50-ти наукових працях



Співробітники Інституту захисту рослин НААН щиро вітають Людмилу Миколаївну з ювілеєм, зичать міцного здоров'я, бадьорості, щастя, благополуччя, довгих років життя!